

Bazyli Degórski *OSPPE*

**LA PASSIONE DEL SIGNORE SECONDO MATTEO CONTENUTA
NEL CODICE *PERICOPAE EVANGELICAE*
DI PŁOCK**

Il codice è conservato presso la Biblioteca del Seminario Maggiore della Diocesi di Płock e risale al secolo XII. Si ritiene che il manoscritto sia giunto a Płock quando la diocesi era guidata ed amministrata dal vescovo di Płock Alessandro di Malonne (1129-1156) o già dal vescovo Werner (1156-1170). Si pensa, inoltre, che sia stato portato a Płock dalla regione attraversata dalla Mosa o copiato proprio a Płock stessa¹

Il codice è stato segnalato con diverse sigle: sul primo foglio di cartape-cora, aggiunto dopo, troviamo la sigla *Syg 1*; sul retro dell'asse di legno, con cui il codice è rilegato, leggiamo la sigla *MDPE MS 140*; sul quarto foglio (*verso*; aggiunto posteriormente) sta scritto (a matita) *Bibl. Sem. Plock. SYGN. 2*; infine, A. Vetulani gli diede la sigla *MS 45*².

Il documento non porta alcun titolo e soltanto più tardi gli fu attribuito quello di: *Pericopae Evangelicae*, col quale si trova nei cataloghi e negli elenchi medievali e anche in quelli moderni. Il codice ha le seguenti dimensioni: 26,5×16 cm, ed è scritto con una minuscola carolingia.

Nelle seguenti pagine, forniamo il testo della Passione del Signore secondo il Vangelo di Matteo (26, 1b – 27, 61) in paragone con il testo della Volgata. Per compiere detto studio, abbiamo applicato i seguenti principi:

¹ Cf. W. GRACZYK, *Biblioteka katedralna Płocka od średniowiecza do nowożytności*, in IDEM (ed.), *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku*, Płock 2003, pp. 7-71.

² Cf. A. VETULANI, *Średniowieczne rękopisy plockiej biblioteki katedralnej*, «Roczniki Humanistyczne» 7 (1963), pp. 3-4, 415.

per potersi rendere conto delle diverse varianti del testo della Passione contenuto nel codice manoscritto, abbiamo fornito nella colonna destra il testo della Volgata, mentre in quella sinistra abbiamo collocato il testo del manoscritto in esame. Ogni lezione o variante che differisce nei due testi è stata contraddistinta, in ambo le colonne, dal grassetto. Inoltre, nelle note esplicative abbiamo aggiunto tutte le spiegazioni concernenti sia le correzioni che le abrasioni, nonché altre notizie ritenute importanti al fine di meglio specificare il testo del manoscritto analizzato.

D[omi]Nica in Ramis palma[rum]. Passio d[omi]ni n[ostri] ihv xi
S[ecundum] Mathev[m]³ Lxxxvj

**In il[lo] t[empore]: c Dixit ihc⁴
disc[i]p[ul]is suis.**

t Scitis quia post biduu[m] pasca fiet
et filius hominis **tradetur** ut crucifi-
gatur?

c T[un]c c[on]gregati sunt principes
sacerdotum, et seniores pop[u]li in
atrium principis sacerdotu[m] qui
dicebatur **cayphas**, et c[on]ciliu[m]
fecerunt ut ihm dolo tenerent et oc-
ciderent. c Diceba[n]t aute[m]: s
N[on] in die festo. c **Ne forte** tumultus
fiat⁵ in pop[u]lo. c C[um] autem
esset ihc in bethania in domo **symo-
nis** leprosi, accessit ad eu[m] mulier
habens alabastrum **ungen**⁶ p[re]tiosi,
et effudit sup[er] caput ipsius recom-
bentis⁷ c Uidentes aute[m] disc[i]
p[ul]i, indignati s[un]t dicentes⁸:

**Et factum est, cum consummasset
Iesus sermones hos omnes, dixit di-
scipulis suis:**

Scitis quia post biduum Pascha fiet,
et Filius hominis **traditur**, ut cruci-
figatur.

Tunc congregati sunt principes sacer-
dotum et seniores populi in **aulam**
principis sacerdotum, qui dicebatur
Caiphas, et **consilium** fecerunt, ut
Iesum dolo tenerent et
occiderent; dicebant autem:

Non in die festo, **ne tumultus** fiat in
populo. Cum autem esset Iesus in
Bethania, in domo **Simonis** leprosi,
accessit ad eum mulier habens alaba-
strum **unguenti** pretiosi et effudit
super caput ipsius recumbentis.

Videntes autem discipuli, indignati
sunt dicentes:

³ Textus Math 26, 1b 27, 61

⁴ Vulgata *Iesus* omittit.

⁵ *fiat*, ut videtur, sed legi non potest.

⁶ *Sic!*

⁷ *recombentis*, ut videtur, nam «*tis*» minime legi potest.

⁸ *dicentes*, ut videtur, nam minime legi potest.

s Ut quid p[er]ditio hec?

s Potuit (f. 32v:) eni[m] istud uenundari multo, et dari pauperib[us]. c Sciens autem ihs ait illis: t Quid molesti estis **huic mulieri**? t **Opus** bonu[m] operata est in me. t Na[m] se[m]p[er] paup[er]es habetis uobiscu[m], me aute[m] non semp[er] **habebitis**.

t Mittens enim hec unguentu[m] hoc **in corpus** meu[m], ad sepeliendu[m] me fecit. t Am[en] dico uob[is]: ubic[um]q[ue] p[rae]dicatu[m] fuerit hoc euangeliu[m] in toto mundo dicet[ur], et q[uo]d hec fecit in memoriam eius.

c T[un]c abiit unus de **duocim** qui **dicitur** iudas **scaryoth** ad principes sacerdotu[m], et **ait ill[is]**: s Quid uultis michi dare, et ego uob[is] eum tradam? c At illi constituerunt ei triginta argenteos. c Et exinde querebat oportunitate[m], ut eum traderet. c Prima **aute[m] die** azimor[um], accesserunt **ad ihm disc[i]p[uli]** dicentes: s Ubi uis paremus **tibi pasca**?

c **At ihs** dixit: t **Ite** in ciuitatem ad quenda[m], et dicite ei: t Magister dicit: t Te[m]pus meu[m] p[ro]pe est; apud te fatio pasca cu[m] disc[i]pulis meis. c Et fecerunt disc[i]p[uli] sicut **p[rae]cepit eis ihs**, et parauerunt pasca. c Uespere atem⁹ facto, disc[um]bebat cu[m] **duodecim disc[i]p[ulis] suis**

c Et edentib[us] ill[is] dixit: t Am[en] dico uobis, **quia unus** u[est]ru[m] me

Ut quid perditio haec?

Potuit enim istud uenundari multo et dari pauperibus. Sciens autem Iesus ait illis: Quid molesti estis **mulieri**? **Opus enim** bonum operata est in me; nam semper pauperes habetis uobiscum, me autem non semper **habebitis**.

Mittens enim haec unguentum hoc **supra corpus** meum, ad sepeliendum me fecit. Amen dico uobis: Ubicumque praedicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo, dicetur et quod haec fecit in memoriam eius.

Tunc abiit unus de **Duodecim**, qui **dicebatur** Iudas **Iscariotes**, ad principes sacerdotum et **ait**: Quid uultis mihi dare, et ego uobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quaerebat oportunitatem, ut eum traderet. Prima **autem** Azymorum accesserunt **discipuli ad Iesum** dicentes: Ubi uis paremus **tibi comedere Pascha**?

Ille autem dixit: **Ite** in ciuitatem ad quendam et dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est; apud te facio Pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli, sicut **constituit illis** Iesus, et parauerunt Pascha. Vespere autem facto, discumbebat cum **Duodecim**.

Et edentibus illis, dixit: Amen dico uobis: **Unus** uestrum me tradi-

⁹ Sic!

traditurus est. **c** Et contristati ualde, c[o]eperunt singuli **dicere**:

s Nu[m]quid ego sum d[omi]ne? **c** At **ille** respondens ait: **t** Qui intingit mecu[m] manum in **parapside**, hic¹⁰ me tradet. **t** Filius quide[m] hominis uadit, sicut scriptu[m] est de illo. **t** Ue aute[m] homini illi, per que[m] filius hominis **tradetur**. **t** Bonu[m] erat ei, si natus n[on] fuisset homo ille. **c** Respondens aute[m] iudas qui tradidit eum dixit: **s** Nu[m]quid ego sum rabbi?

c Ait illi: (f. 33:) **t** Tu dixisti. **c** C[on]enantibus aute[m] eis accepit ihs panem **benedixit**, ac fregit, deditq[ue] **discipulis suis** et ait: **t** **Accipite et comedite**: hoc est corpus meum. **c** Et accipiens **calicem**, et dedit illis dicens: **t** Bibite ex hoc om[n]es:

t Hic **est** sanguis meus noui testamenti, qui p[ro] multis **effundetur** in remissione[m] peccatorum. **t** Dico aut[em] uob[is]: Non bibam amodo de hoc genimine uitis, usq[ue] in diem illu[m], cu[m] illud biba[m] uob[is]cu[m] nouu[m], in regno patris mei.

c Et imno dicto, exier[un]t in monte[m] oliueti. **c** T[un]c dicit illis ihs: **t** Om[n]es uos scandalu[m] patiemini in me, in ista nocte. Scriptum est enim: **t** P[er]cutia[m] pastorem, et disp[er]gentur oues gregis. **t** Postquam aute[m] resurrexero, p[er]c[us]a[m] uos in galilaeam.

turus est. Et contristati ualde, coeperunt singuli **dicere ei**:

Numquid ego sum, Domine? At **ipse** respondens ait: Qui intingit mecum manum in **paropside**, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo; vae autem homini illi, per quem Filius hominis **traditur!** Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit: Numquid ego sum, Rabbi?

Ait illi: Tu dixisti.

Cenantibus autem eis, accepit Iesus panem et **benedixit** ac fregit deditque **discipulis** et ait: **Accipite**, comedite: hoc est corpus meum. Et accipiens **calicem**, **gratias egit** et dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes:

hic **est enim** sanguis meus noui testamenti, qui pro multis **effunditur** in remissionem peccatorum. Dico autem uobis: Non bibam amodo de hoc genimine uitis usque in diem illum, cum illud bibam uobiscum novum in regno Patris mei.

Et hymno dicto, exierunt in montem Oliveti. Tunc dicit illis Iesus: Omnes uos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, et dispergentur oues gregis. Postquam autem resurrexero, praecedam uos in Galilaeam.

¹⁰ *hic*, ut uidetur, nam «it» legi non potest.

c Respondens petrus, ait illi:

s Et si om[ne]s scandalizati fuerint in te, ego nu[m]qua[m] scandalizabor.

c Ait illi ihc: **t** Amen dico tibi: **quia in** hac nocte antequam gallus cantet ter me negabis. **c** Ait illi petrus: **s** Etiam si oportuerit me mori tecu[m], non te negabo. **c** Similit[er] et om[ne]s discip[ul]i dixerunt.

c Tunc uenit **ihc in uilla[m] que** dicitur gethsemani, et **dixit discip[ul]is suis.**

t Sedete hic, donec uadam illuc et ore[m]. **c** Et assumpto petro et duobus filiis zebedei, c[on]epit contristari et mestus esse. **c** T[un]c ait ill[is]: **t** Tristis est anima mea usq[ue] ad morte[m]. **t** Sustinete hic, et uigilate mecu[m].

c Et p[ro]gressus pusillu[m], **cecidit** in faciem suam orans et dicens: **t Mi pater**, si possibile est, transeat a me calix iste. **t** Ueru[m]tam[en] n[on] sicut ego uolo, s[ed] sic[ut] tu. **c** Et uenit ad **discip[ulos suos]**, et inuenit eos, (f. 33v:) dormientes.

c Et dicit petro: **t** Sic, **t** N[on] potuistis una hora uigilare mecu[m]. **t** Uigilate, et orate, ut non intretis in te[n]tationem. **t** Spc quide[m] p[ro]mtus est, caro autem infirma. **c** Ite[rum] scc[un]do abiit et **orauit eu[n]dem sermonem** dicens: **t** Pater mi si non potest **hic calix** t[ra]nsire nisi bibam **illu[m]**, fiat uoluntas tua. **c** Et uenit ite[rum], et inuenit eos dormientes. **c** Erant enim oculi eor[um] g[ra]uati. **c** Et relictis ill[is], **abiit** et orauit tertio eunde[m] **sermone[m]** dicens.

Respondens autem Petrus ait illi:

Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor. Ait illi Iesus: Amen dico tibi: **In** hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus:

Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt.

Tunc uenit **Iesus cum illis in praediu[m], quod** dicitur Gethsemani. Et **dicit discipulis:**

Sedete hic, donec vadam illuc et orem. Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedaei, coepit contristari et maestus esse.

Tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem; sustinete hic et uigilate mecum.

Et progressus pusillum, **procidit** in faciem suam orans et dicens: **Pater mi**, si possibile est, transeat a me calix iste; uerumtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu. Et uenit ad **discipulos** et inuenit eos dormientes;

et dicit Petro: Sic non potuistis una hora uigilare mecum? Uigilate et orate, ut non intretis in tentationem; spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Iterum secundo abiit et **orauit** dicens:

Pater mi, si non potest **hoc** transire, nisi bibam **illud**, fiat uoluntas tua. Et uenit iterum et inuenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati. Et relictis illis, **iterum abiit** et orauit tertio, eundem **sermonem iterum** dicens.

c T[un]c uenit ad **discipulos suos**, et dic[it] ill[is]:

t Dormite iam et requiescite. t Ecce **appropinquabit** hora, et filius hominis **tradetur** in manus peccator[um].

t Surgite eamus. Ecce **appropinquabit**, qui me **tradet**. c **Adhuc eo** loquente, ecce iudas unus de duodecim uenit et cu[m] eo turba multa cu[m] gladiis et fustibus, missi a principib[us] sac[er]dotum, et senioribus pop[u]li. c Qui autem tradidit eu[m] dedit eis signu[m] dicens: s

Quemcumque osculatus fuero, ipse est tenete eu[m]. c Et c[on]festim acc[er]dens ad ihm dixit: s

Ave rabbi. c Et osculatus e[st] eu[m]. c **Dixitque illi ihc**: t

Amice ad quod uenisti? c T[un]c accesserunt et manus iniecerunt in ihm, et tenuerunt eu[m]. c

Et ecce unus ex his qui erant cu[m] ihu, **extendit** manu[m] et **exemit** gladiu[m] suu[m], et percutiens seruu[m] principis sacerdotu[m], amputauit auricula[m] eius. c

T[un]c ait illi ihc: t C[on]uerte gladiu[m] tuu[m] in locu[m] suu[m].

t Om[n]es enim qui acc[er]eperint gladiu[m], gladio peribunt. t An putas quia non possum rogare patre[m] meu[m], et exhibebit mihi modo plus quam quatuordecim legiones angelor[um]? t

Quomodo ergo implebuntur Scripturae quia sic oportet fieri?

t Quia sic oportet fieri.

c In illa hora, dixit ihc turb[is]: t Tamquam ad latrone[m] existis cu[m] gladiis et fustibus, comprehendere me. t

Cotidie apud uos sedebam

et dic[it] illis: Dormite iam et requiescite; ecce **appropinquavit** hora, et Filius hominis **traditur** in manus peccatorum.

Surgite, eamus; ecce **appropinquavit**, qui me **tradit**. **Et adhuc ipso** loquente, ecce iudas, unus de Duodecim, uenit, et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus, missi a principibus sacerdotum et senioribus populi. Qui autem tradidit cum, dedit **illis** signum dicens:

Quemcumque osculatus fuero, ipse est; tenete eum! Et confestim accedens ad Iesum dixit: Ave, Rabbi! et osculatus est eum. **Iesus autem dixit illi**: Amice, ad quod uenisti!

Tunc accesserunt et manus iniecerunt in Iesum et tenuerunt eum. Et ecce unus ex his, qui erant cum Iesu, **extendens** manum **exemit** gladium suum et percutiens seruum principis sacerdotum amputavit auriculam eius.

Tunc uenit ad **discipulos** et dicit illis:

Dormite iam et requiescite; ecce **appropinquavit** hora, et Filius hominis **traditur** in manus peccatorum.

Surgite, eamus; ecce **appropinquavit**, qui me **tradit**. **Et adhuc ipso** loquente, ecce iudas, unus de Duodecim, uenit, et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus, missi a principibus sacerdotum et senioribus populi. Qui autem tradidit cum, dedit **illis** signum dicens:

Quemcumque osculatus fuero, ipse est; tenete eum! Et confestim accedens ad Iesum dixit: Ave, Rabbi! et osculatus est eum. **Iesus autem dixit illi**: Amice, ad quod uenisti!

Tunc accesserunt et manus iniecerunt in Iesum et tenuerunt eum. Et ecce unus ex his, qui erant cum Iesu, **extendens** manum **exemit** gladium suum et percutiens seruum principis sacerdotum amputavit auriculam eius.

Tunc ait illi Iesus: Converte gladium tuum in locum suum.

Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt. An putas quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorum?

Quomodo ergo implebuntur Scripturae quia sic oportet fieri?

t Quia sic oportet fieri.

c In illa hora, dixit ihc turb[is]: t Tamquam ad latrone[m] existis cu[m] gladiis et fustibus, comprehendere me? **Cotidie sedebam** docens in templo,

et dic[it] illis: Dormite iam et requiescite; ecce **appropinquavit** hora, et Filius hominis **traditur** in manus peccatorum.

Surgite, eamus; ecce **appropinquavit**, qui me **tradit**. **Et adhuc ipso** loquente, ecce iudas, unus de Duodecim, uenit, et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus, missi a principibus sacerdotum et senioribus populi. Qui autem tradidit cum, dedit **illis** signum dicens:

Quemcumque osculatus fuero, ipse est; tenete eum! Et confestim accedens ad Iesum dixit: Ave, Rabbi! et osculatus est eum. **Iesus autem dixit illi**: Amice, ad quod uenisti!

Tunc accesserunt et manus iniecerunt in Iesum et tenuerunt eum. Et ecce unus ex his, qui erant cum Iesu, **extendens** manum **exemit** gladium suum et percutiens seruum principis sacerdotum amputavit auriculam eius.

Tunc ait illi Iesus: Converte gladium tuum in locum suum.

Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt. An putas quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorum?

Quomodo ergo implebuntur Scripturae quia sic oportet fieri?

t Quia sic oportet fieri.

c In illa hora, dixit ihc turb[is]: t Tamquam ad latrone[m] existis cu[m] gladiis et fustibus, comprehendere me? **Cotidie sedebam** docens in templo,

et dic[it] illis: Dormite iam et requiescite; ecce **appropinquavit** hora, et Filius hominis **traditur** in manus peccatorum.

docens in te[m]plo, et non me tenuistis. **c** Hoc au[tem] totu[m] factum est, ut implerentur scripture p[ro]ph[et]aru[m].

c T[un]c disc[i]p[u]li om[ne]s, relicto illo¹¹ fuger[un]t.

c **At illi** tenentes ihm duxerunt ad **cayphan**, principe[m] sacerdotu[m], ubi scribae et seniores comucnerant.

c Petrus aute[m] **sequebatur** a longe, usq[ue] in **atrium** principis sacerdotu[m]. **c** Et ingressus intro, sedebat c[um] ministris ut uideret fine[m].

c Principes aute[m] sacerdotu[m] et omne c[on]ciliu[m] querebant falsu[m] testimoni[u]m **aduersus** ihm, ut eu[m] morti traderent. **c** Et n[on] inuenerunt, cu[m] multi falsi testes accessisse[n]t. **c** Nouissime aute[m] **uener[un]t duo falsi testes et dixerunt**: **s** Hic dixit: **s** Possu[m] destruere te[m]plum d[e]i, et post triduu[m] **reedificare** illud.

c Et surgens princeps sac[er]dotum ait illi: **s** Nichil **respondes ad ea que isti** adu[er]su[m] te testificant[ur]? **c** Ihc aute[m] tacebat. **c** Et princeps sac[er]dotu[m] ait illi: **s** Adiuro te p[er] d[eu]m **ueru[m]**, ut dicas nob[is] si tu es xpc filius d[e]i. **c** Dicit illi ihc: **t** Tu **dixisti**.

c T[un]c princeps sacerdotu[m] **dicens**:

et non me tenuistis. Hoc autem totum factum est, ut implerentur scripturae Prophetarum.

Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

Illi autem tenentes Iesum duxerunt ad **Caipham** principem sacerdotum, ubi scribae et seniores convenerant.

Petrus autem **sequebatur eum** a longe usque in **aulam** principis sacerdotum; et ingressus intro sede bat cum ministris, ut videret finem.

Principes autem sacerdotum et omne concilium querebant falsum testimonium **contra** Iesum, ut eum morti traderent, et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent.

Novissime autem **venientes duo dixerunt**:

Hic dixit: Possum destruere templum Dei et post triduum **aedificare** illud.

Et surgens princeps sacerdotum ait illi: Nihil **respondes? Quid isti** adversum te testificantur?

Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum **vivum**, ut dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei.

Dicit illi Iesus: Tu **dixisti. Verumtamen dico vobis: Amodo videbitis Filium hominis sedentem a dextris Virtutis et venientem in nubibus caeli**.

Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua **dicens**:

¹¹ Vulgata: *eo*.

s Blasphemavit. s Quid adhuc egem[us] testibus? s Ecce nu[n]c audistis blasphemiam. s Quid uob[is] uidetur? e At illi respondentes dixerunt:

s Reus e[st] mortis. e T[un]c expuer[un]t in facie[m] eius, et colaphis eu[m] ceciderunt. e Alii aute[m] palmas in **faciem eius** dederunt dicentes:

s P[ro]phetiza nobis xpc: s Quis est qui te p[er]cussit? e Petrus uero sedebat foris in atrio; e et accessit ad eu[m] una ancilla (f. 34v:) dicens:

s Et tu eu[m] ihu galileo eras. e At ille negavit cora[m] om[n]ibus dicens: s Nescio quid dicis. e Exeunte aute[m] illo **ianua[m]**, uidit eu[m] **alia ancilla**, et ait his qui erant ibi: s **Et hic** erat e[um] ihv nazareno.

e Et iteru[m] negavit cum iuramento, **quia n[on]** noui hominem. e Et post **pusillu[m]** accesseru[n]t qui stabant et dixerunt petro: s Uere et tu ex illis es, na[m] et loquela tua manifestum te facit. e T[un]c c[on]cepit detestari et iurare, **quia n[on]** nouisset homine[m].

e Et continuo gallus cantauit. e Et recordatus est petrus uerbi ihu q[uo]d dixerat: priusqua[m] gallus cantet ter me negab[is]. e Et egressus foras **fleuit** amare. e Mane aut[em] facto c[on]siliu[m] **inierunt** principes **sacerdotu[m]** aduersus ihm, ut eu[m] morti traderent.

e Et uinctu[m] adduxerunt eu[m] et tradiderunt **pontio pilato** p[rae]sidi. e T[un]c uidens iudas qui eum tradi-

Blasphemavit! Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam. Quid vobis videtur? **Illi autem** respondentes dixerunt:

Reus est mortis! Tunc expuerunt in faciem eius et colaphis eum ceciderunt; alii autem palmas in **faciem ei** dederunt dicentes:

Prophetiza nobis, Christe: Quis est, qui te percussit? Petrus uero sedebat foris in atrio; et accessit ad eum una ancilla dicens:

Et tu cum Iesu Galilaeo eras! At ille negavit coram omnibus dicens: Nescio quid dicis! Exeunte autem illo **ad ianuam**, uidit eum **alia** et ait his, qui erant ibi: **Hic** erat cum Iesu Nazareno!

Et iterum negavit cum iuramento: **Non** noui hominem!

Post pusillum autem accesserunt, qui stabant, et dixerunt Petro: Vere et tu ex illis es, nam et loquela tua manifestum te facit. Tunc coepit detestari et iurare: **Non noui** hominem!

Et continuo gallus cantavit; et recordatus est Petrus uerbi Iesu, quod dixerat: Priusquam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras **ploravit** amare. Mane autem facto, consilium **inierunt omnes** principes **sacerdotum et seniores populi** aduersus Iesum, ut eum morti traderent. Et uinctum adduxerunt eum et tradiderunt **Pilato** praesidi. Tunc uidens Iudas, qui eum tradidit,

dit q[uo]d danatus **esset**, rettulit triginta argenteos, principibus sacerdotu[m] et seniorib[us] dicens:

s Peccau[i], tradens sanguine[m] **iustum**. **c** At illi dixer[un]t: **s** Q[uo]id ad nos? **s** Tu uideris. **c** Et p[ro]i[e]ctis argenteis in te[m]plo recessit, et abiens laqueo se suspendit. **c** Principes autem sac[er]dotum acceptis argenteis dixerunt: **s** N[on] licet **eos mitti** in corbanam, quia p[re]ciu[m] sanguinis est. **c** Consilio autem inito, emerunt ex illis agru[m] figuli, in sepultura[m] peregrinor[um]. **c** P[ro]pt[er] hoc uocatus est ager **ille acheldemach**, usq[ue] in hodiernu[m] die[m]. **c** T[un]c impletu[m] est q[uo]d dictu[m] est, p[er] iheremyam p[ro]ph[et]am dicente[m]:

c Et acc[o]eperunt triginta argenteos p[re]ciu[m] app[re]t[i]ati **q[uo]d** app[re]tiau[er]unt a filiis isr[ae]l, et dederunt eos in agru[m] figuli, sicut constituit m[is]eri d[omi]nus. (f. 35:)

c Ihesus autem stetit ante p[rae]sides; et int[er]rogauit eu[m] praeses dicens: **s** Tu es rex iudeor[um]? **c** **Dicit illi ihc:**

t Tu dicis. **c** Et eu[m] accusaretur a principib[us] sacerdotu[m] et **seniorib[us] pop[u]li**, nichil respondit.

c T[un]c dicit illi pilatus: **s** Non audis **quanta isti aduersu[m] te dicunt** testimonia?

c Et non respondit ei ad ullu[m] u[er]bu[m], ita ut miraret[ur] p[rae]ses uehement[er].

c P[er] die[m] autem sollempne[m] c[on]sueuerat p[rae]ses **dimittere**

quod damnatus **esset**, **paenitentia ductus**, rettulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus dicens: Peccavi tradens sanguinem **innocentem**. At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu uideris! Et proiectis argenteis in templo, recessit et abiens laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet **mittere eos** in corbanam, quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum Figuli in sepulturam peregrinorum. Propter hoc uocatus est ager **ille ager Sanguinis** usque in hodiernum diem.

Tunc impletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam di centem:

Et acceperunt triginta argenteos, pretium appretiatu[m] **quem** appretiauerunt a filiis Israel, et dederunt eos in agrum Figuli, sicut constituit mihi Dominus.

Iesus autem stetit ante praesidem; et interrogauit eum praeses dicens: Tu es Rex Iudaeorum? **Dixit autem Iesus:**

Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum et **senioribus**, nihil respondit.

Tunc dicit illi Pilatus: Non audis **quanta aduersum te dicant** testimonia?

Et non respondit ei ad ullum uerbum, ita ut miraretur praeses uehementer.

Per diem autem sollempnem consueuerat praeses **dimittere turbae** unum

populo unu[m] uinctum, que[m] uoluisent.

c Habebant aut[em] tunc uinctu[m] insigne[m] q[u]i dicebatur barrabas.

c C[on]gregatis **autem** ill[is], dixit pilatus: **s** Que[m] uultis dimittam uob[is]: barraban, an ihm qui dicitur xpc? **c** Sciebat eni[m], q[uo]d p[er] inuidia[m] tradidissent eum.

c Sedente aute[m] illo p[ro] tribunali, misit ad **eum** uxor eius dicens:

s Nichil tibi et iusto illi. **Mul** enim passa sum **hodie** p[ro]pt[er] eu[m]. **c** Principes aute[m] **sacerdotu[m]** p[er]suaserunt **pop[u]lo**, ut peterent barraban, ihm uero p[er]derent. **c** Respondens aut[em] preses ait ill[is]: **s** Quem uultis uob[is] de duobus **dimitti**? **c** At illi dixerunt: **s** Barraban. **c** Dicit illis pilatus: **s** Quid ig[itur] fatiam de ihu, qui dicitur xpc? **c** Dicunt om[ne]s: **s** Crucifigatur. **c** Ait ill[is] **p[rae]ses**:

s Q[u]id enim mali fecit? **c** At illi magis clamabant dicentes: **s** Crucifigat[ur]. **c** Uidens aut[em] pilatus quia nichil p[ro]ficeret s[ed] magis tumultus fieret, accepta aqua lauit manus **cora[m] pop[u]lo** dicens: **s** Innocens ego su[m] a **sanguine iusti huius**; uos uideritis.

c Et respondens uniuersus pop[u]l[us] dixit: **s** Sanguis eius sup[er] nos et sup[er] filios n[ost]ros.

c T[un]c dimisit ill[is] barraban; ihm aute[m] flagellate[m] **tradidit eis** ut crucifigeret[ur]. **c** T[un]c milites p[rae]sidis suscipientes ihm in p[rae]torio, (f. 35v:) congregauerunt

uinctum, quem uoluisent.

Habebant autem tunc uinctum insigne[m], qui dicebatur Barabbas.

Congregatis **ergo** illis dixit Pilatus: Quem uultis dimittam uobis: Barabam an Iesum, qui dicitur Christus? Sciebat enim quod per inuidiam tradidissent eum.

Sedente autem illo pro tribunali, misit ad **illum** uxor eius dicens:

Nihil tibi et iusto illi. **Multa** enim passa sum **hodie per visum** propter eum. Principes autem **sacerdotum et seniores** persuaserunt **turbis**, ut peterent Barabbam, Iesum uero perderent. Respondens autem praeses ait illis: Quem uultis uobis de duobus **dimittam**? At illi dixerunt: Barabam! Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu, qui dicitur Christus? Dicunt omnes: Crucifigatur! Ait **autem**:

Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur! Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua, lauit manus **coram turba** dicens: Innocens ego sum a **sanguine hoc**; vos uideritis!

Et respondens uniuersus populus dixit: Sanguis eius super nos et super filios nostros.

Tunc dimisit illis Barabbam; Iesum autem flagellatum **tradidit**, ut crucifigeretur. Tunc milites praesidis suscipientes Iesum in praetorio congregauerunt ad eum universam co-

ad eu[m] uniuersam cohort[m], et exuentes eu[m] clamide[m] cogcineam circu[m]dederunt ei. **c** Et plectentes corona[m] de spinis posuerunt sup[er] caput eius, et **harundine[m]**. **c** Et genu flexo ante eu[m] **illudebant** dicentes: **s** Aue rex iudeor[um]. **c** Et expuentes in eu[m] acceperunt harundine[m], et p[er]cutiebant caput eius. **c** Et postqua[m] illuserunt ei, **exuentes eu[m] clamide, induerunt uestim[en]tis eius, et duxerunt eu[m] ut crucifigerent.**

c Exeuntes autem **angariauerunt** homine[m] cyreneu[m], nomine Symone[m], ut tolleret cruce[m] eius.

c Et uenerunt in locu[m] qui dicitur golgotha, q[uo]d est caluari[a]e locus. **c** Et dederunt ei uinu[m] bibere cu[m] felle mixtu[m]. **c** Et cu[m] gustasset, noluit bibere.

c Postqua[m] aut[em] crucifixerunt eu[m] **diuiserunt sibi uestim[en]ta eius sorte[m] mittentes, ut imple-retur q[uo]d dictum[m] e[st] p[er] p[ro]ph[et]am dicente[m]: c Diuiser[un]t sibi uestim[en]ta mea, et sup[er] ueste[m] mea[m] miser[un]t sorte[m], c et sedentes seruabant eu[m].**

c Et **poseur[un]t sup[er] caput eius causa[m] ipsius scripta[m]: c** Hic est ihc rex iudeor[um]. **c** T[un]c **crucifixi sunt** duo latrones: unus a dextris et unus a sinistris¹² **c** Pretereuntes aute[m] blasphemabant eu[m] mo-

hortem. Et exuentes eum, clamydem coccineam circumdederunt ei et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius et **arundinem in dextera eius et, genu flexo ante eum, illudebant ei** dicentes: Ave, rex Iudaeorum! Et expuentes in eum acceperunt arundinem et percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt ei, **exuerunt eum clamyde et induerunt eum** vestimentis eius et duxerunt eum, ut crucifigerent.

Exeuntes autem **invenerunt** hominem Cyrenaeum nomine Simonem; hunc angariaverunt, ut tolleret crucem eius.

Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Calvariae locus, et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum; et cum gustasset, noluit bibere.

Postquam autem crucifixerunt eum,

diviserunt vestimenta eius sortem mittentes et sedentes servabant **eum ibi.**

Et **imposuerunt** super caput eius causam ipsius scriptam: Hic est Iesus Rex Iudaeorum. Tunc **crucifiguntur cum eo** duo latrones: unus a dextris, et unus a sinistris. Praetereuntes autem blasphemabant eum moventes

¹² *Sine puncto.*

uentes capita sua et dicentes:

s Uuah qui destruis **te[m]plu[m]** **d|e|j|**, et in triduo illud reedificas. **s** Salua temetipsu[m]; si filius dei es **descende n|un|c** de cruce. **c** Similit[er] et principes sacerdotu[m] illudentes cu[m] scribis et seniorib[us] dicebant: **s** Alios saluos fecit, seipsu[m] n[on] potest saluu[m] facere. **s** **Si** rex isr[ae]l est, descendat n[un]c de cruce, et **credimus ei**. **s** C[on]fedit in **d|omi|no**; liberet **eu[m]** **nunc si uult**.

s Dixit eni[m] **quia filius d|e|j|** su[m]. Idipsv[m] (f. 36:) et **latrones** qui crucifixi erant cu[m] eo i[m]p[er]abant ei.

c A sexta aute[m] hora tenebr[a]e facte s[un]t sup[er] uniuersa[m] terra[m], usq[ue] **in hora[m]** nona[m].

c Et circa hora[m] nona[m], clamauit ihc uoce magna dicens: **t Heli, t Heli, t Lema sabactani**. **c** Hoc est: **t D|eu|s m|eu|s, t deus m|eu|s**, ut quid dereliquisti me? **c** Q[ui]da[m] aute[m] **illie stantes et audientes** dicebant:

s Helyam uocat iste. **c** Et continuo currens un[us] ex **eis spongyam** impleuit ac[a]eto, et imposuit harundini et dabat **illi** bibere. **c** Cet[er]i uero dicebant: **s** Sine, uideam[us] an ueniat helyas liberans eum. **c** Ihc aute[m] iteru[m] clamans uoce magna emisit sp[iritu]m.

c Et ecce uelu[m] te[m]pli scissv[m] est a su[m]mo usq[ue] **deorsu[m]**, et terra mota est, et petr[a]e sciss[a]e sunt; et monum[en]ta ap[er]ta sunt, et multa corpora s[an]c[t]or[um] qui

capita sua et dicentes:

Qui destruis **templum** et in triduo illud reaedificas, salva temetipsum; si Filius Dei es, **descende** de cruce! Similiter et principes sacerdotum illudentes cum scribis et senioribus dicebant: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere.

Rex Israel est; descendat nunc de cruce, et **credemus in eum**. Confidit in **Deo**; liberet **nunc, si uult eum**.

Dixit enim: **Dei Filius** sum. Idipsum **autem et latrones**, qui crucifixi erant cum eo, improp[er]abant ei.

A sexta autem hora tenebrae factae sunt super universam terram usque **ad horam** nonam.

Et circa horam nonam clamavit Iesus uoce magna dicens: Eli, Eli, lema sabacthani? Hoc est: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

Quidam autem **ex illic stantibus audientes** dicebant:

Eliam uocat iste. Et continuo currens unus ex **eis acceptam spongyam** impleuit aceto et imposuit arundini et dabat **ei** bibere. Ceteri uero dicebant: Sine, uideamus an ueniat Elias liberans eum. Iesus autem iterum clamans uoce magna emisit spiritum.

Et ecce uelum templi scissum est a summo usque **deorsum in duas partes**, et terra mota est, et petrae scissae sunt; et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum, qui dor-

dormierant **surrexerunt, et** apparuerunt multis.

e Centurio aute[m] et qui cum eo erant custodientes ihm, uiso t[er]r[a]e motu, et his que fiebant, timuer[un]t uald[a]e dicentes:

s Vere, d[e]i filius erat iste. e Erant au[tem] ibi **mulieres a longe mult[a]e** qu[a]e secut[a]e erant ihm a galilea ministrantes ei; inter quas erat Maria **Magdalena**, et maria iacobi et ioseph mat[er], et mat[er] filior[um] Zebedei.

e Cu[m] au[tem] sero factu[m] esset, uenit **quida[m] homo** diues ab **arymathia** nomine ioseph, qui et ipse disc[i]p[u]l[us] erat ihu.

e Hic accessit ad pilatum, et petiit corpus ihu. e T[un]c pilatus, **iussit reddi corpus**.

e Et accepto corpore ioseph inuoluit **eum sindone**, munda, et posuit illud in monum[en]to suo nouo, quod exciderat **de** petra. e Et aduoluit saxu[m] magnu[m] ad ostiu[m] monum[en]ti, et abiit.

e Erat aute[m] ibi maria **magdalena**. (f. 36v:) et altera Maria, sedentes **iuxta sepulcru[m]**¹³

micrante[m], **surrexerunt et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius uenerunt in sanctam civitatem et apparuerunt multis.**

Centurio autem et, qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terrae motu et his, quae fiebant, timuerunt valde dicentes:

Vere Dei Filius erat iste! Erant autem ibi **mulieres multae a longe aspicientes**, quae secutae erant Iesum a Galilaea ministrantes ei; inter quas erat Maria **Magdalene** et Maria Iacobi et Ioseph mater et mater filiorum Zebedaei.

Cum sero autem factum esset, uenit **homo** dives ab **Arimathaea** nomine Ioseph, qui et ipse discipulus erat Iesu.

Hic accessit ad Pilatum et petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus **iussit reddi**.

t accepto corpore, Ioseph inuoluit **illud in sindone** munda et posuit illud in monumento suo nouo, quod exciderat **in** petra, et aduoluit saxum magnum ad ostium monumenti e abiit.

Erat autem ibi Maria **Magdalene** e altera Maria sedentes **contra** sepulcrum.

¹³ Super *sedentes iuxta sepulcru[m]* notae musicae (in campo aperto) scriptae sunt.

PASJA WEDŁUG ŚW. MATEUSZA ZAWARTA
W PŁOCKIM KODEKSIE RĘKOPIŚMIENNYM
PERICOPAE EVANGELICAE

Streszczenie

Artykuł analizuje wszystkie warianty palograficzne, jakie znajdują się w tekście Pasji według św. Mateusza zamieszczonym w kodeksie rękopiśmiennym z XII wieku i noszącym nazwę *Pericopae Evangelicae*, a przechowywanym w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku.

Przypuszcza się, że kodeks ten dotarł do Płocka, gdy diecezją rządził biskup Aleksander z Malonne (1129-1156) lub biskup Werner (1156-1170). Sądzi się także, iż rękopis ten przyszedł do Płocka z Krainy Mozy, względnie, że został skopiowany już w Płocku.

Rękopis nie ma jakiegś ujednoczonej sygnatury. W rzeczy bowiem samej, na jego pierwszym pergaminowym foliale, który został dodany później, znajdujemy sygnaturę *Syg 1*, a na odwrotnej stronie deski, która stanowi oprawę kodeksu, widzimy sygnaturę *MDPE MS 140*. Na czwartym natomiast foliale (*verso*; foliał ten został dodany później) napisano ołówkiem: *Bibl. Sem. Płock. SYGN. 2*. W końcu, A. Vetulani opatrzył go sygnaturą *MS 45*.

Kodeks nie ma żadnego tytułu, a jedynie w późniejszym okresie nadano mu nazwę: *Pericopae Evangelicae* i taki tytuł pojawia się zarówno w katalogach i wykazach średniowiecznych, jak i współczesnych. Kodeks ma następujące wymiary: 26,5×16 cm i został napisany minuskułą karolińską.

W artykule niniejszym dajemy tekst Pasji według św. Mateusza (26, 1b – 27, 61), porównując go z tekstem Wulgaty. Aby to uczynić, zastosowaliśmy następujące zasady: by przedstawić wszystkie warianty Pasji, które znajdują się w kodeksie, podaliśmy w prawej kolumnie łaciński tekst Wulgaty, a w kolumnie lewej umieściliśmy tekst, który znajduje się w badanym przez nas kodeksie. Każdą różną lekcję czy wariant zachodzący pomiędzy dwoma tekstami zaznaczyliśmy w obu kolumnach tłustym drukiem. W przypisach ponadto zamieściliśmy wyjaśnienia i uwagi dotyczące zarówno poprawek poczynionych przez samego kopistę lub przez późniejszego korektora, jak i to wszystko, co uznaliśmy za odpowiednie, aby lepiej zbadać i zrozumieć tekst rękopisu.